

A SZÁMVITEL ALAPJAI

I. rész

Bevezetés a számvitelbe

Budapest, 2009

Szerző:

©Dr. Baricz Rezső
egyetemi tanár

ISBN 978 963 638 3138

Kiadja
a SALDO Pénzügyi Tanácsadó és Informatikai Zrt.
Felelős kiadó: dr. Bokor Pál, a SALDO Zrt. vezérigazgatója

A SALDO Kiadó az 1795-ben alapított
Magyar Könyvkiadók és Könyvterjesztők Egyesülésének tagja

© A Saldo kiadó valamennyi kiadványa szerzői jogvédelem alatt áll.
E kiadvány bármely részének sokszorosítása, bármilyen adatrendszerben való tárolása
(papír, elektronikus stb.) a kiadó előzetes írásbeli engedélye nélkül TILOS!

TARTALOMJEGYZÉK

Előszó	7
1. fejezet – A számvitel fogalma, célja, tárgya, feladatai	
1.1. A számvitel fogalma	9
1.2. A számvitel célja	10
1.3. A számvitel tárgya	11
1.4. A számvitel feladatai	17
1.5. A számvitel területei	17
1.6. A számvitel jellemzői	18
2. fejezet – A vagyon	
2.1. A vagyonról általában	21
2.2. A vagyonelemek körei	22
2.3. A vagyonelemek felmérése (leltározás)	26
2.4. A vagyonelemek értékelése	27
2.41. A vagyonelemek értékének kezdeti megjelenítése (a bekerülési érték)	28
2.42. A vagyonelemek értékének az üzleti év közben történő kiigazítása (aktualizálása)	28
2.43. A vagyonelemek értékének fordulónapi felülvizsgálata és kiigazítása	30
2.5. A vagyonelemek körének kibővítése	31
2.6. A vagyon megjelenítésének eszközei	32
3. fejezet – A mérleg	
3.1. A mérlegről általában	33
3.2. A mérleggel szemben támasztott követelmények	34
3.3. A mérleg feladatai	36
3.4. Mérlegformátum és mérlegtagolás	37
3.41. A mérleg formai kialakítása	37
3.42. A mérleg tagolási rendje	38
3.5. Eszközök a mérlegben	40
3.51. Befektetett eszközök	40
3.51.1. Befektetett immateriális javak	41
3.51.2. Befektetett tárgyi eszközök	43
3.51.3. Befektetett pénzügyi eszközök	46
3.52. Forgóeszközök	47
3.52.1. Készletek	48
3.52.2. Követelések	50
3.52.3. Forgatási célú értékpapírok	52
3.52.4. Pénzeszközök	54
3.53. Aktív időbeli elhatárolások	55
3.54. Az eszközök keletkezés kori és fordulónapi értékei	57
3.6. Források a mérlegben	60
3.61. Saját tőke	61
3.62. Céltartalékok	66
3.63. Kötelezettségek	67
3.63.1. Hosszú lejáratú kötelezettségek	68
3.63.2. Rövid lejáratú kötelezettségek	70
3.64. Passzív időbeli elhatárolások	73
4. fejezet – A vagyenváltozások	
4.1. A vagyenváltozásról általában	75
4.2. A gazdasági események	76
4.21. A gazdasági események fogalma	76
4.22. A gazdasági esemény meghatározása és értelmezése	78
4.23. A gazdasági események tipizálása	80

4.3. A gazdasági események alaptípusainak értelmezése a mérlegben	82
4.31. Eszközök és erőforrások beáramoltatásából eredő gazdasági események értelmezése	82
4.32. Eszközök és erőforrások felhasználásából eredő gazdasági események értelmezése	87
4.33. Eszközök és erőforrások (szolgáltatások) keletkezésének értelmezése	90
4.34. Eszközök és erőforrások (szolgáltatások) kiáramoltatásából eredő gazdasági események értelmezése	92
4.35. Eszközök vagy források átrendezését megtestesítő gazdasági események értelmezése	96
4.36. Eszközök vagy források értékkorrekcióiból eredő gazdasági események értelmezése.....	97
4.4. A gazdasági események által előidézett hatások kibővítése és értelmezése.....	98
4.41. Eredményváltozást előidéző gazdasági események	99
4.42. Költségváltozást előidéző gazdasági események	100

5. fejezet – Költségkimutatás

5.1. A költségszámítási alapfogalmak	103
5.2. Költségcsoportosítások és költségfogalmak	105
5.21. A költségek költségnemek szerinti csoportosítása	106
5.22. A költségek elszámolási mód szerinti csoportosítása	107
5.3. Költségkorrekciók, költségfelosztás és költségátrendezés	109
5.31. Költségkorrekciók	109
5.32. Költségfelosztás	113
5.33. Költségátrendezés	114
5.4. A költségek megjelenítésének eszközei	115
5.41. A költségek költségnemek szerinti kimutatása	116
5.42. Költséghely és költségviselő kimutatás.....	117
5.43. A költségösszesítő ív	117
5.5. A költségváltozást előidéző gazdasági események hatásainak értelmezése és megjelenítése.....	121
5.51. A költségváltozást előidéző gazdasági események hatásainak értelmezése és megjele- nítése a költségek – kizárólag – költségnemenként történő megfigyelése esetén	122
5.52. A költségváltozást előidéző gazdasági események hatásainak megjelenítése és értelmezése a költségek költségnemek, valamint költségviselők és költséghelyek szerinti megfigyelése esetén	129
5.52.1. Költségmegjelenítés és –értelmezés a költségek elsődleges költségviselő és költséghely, valamint másodlagos költségnem szerinti megfigyelése esetén.....	130
5.52.2. Költségmegjelenítés és –értelmezés a költségek elsődleges költségnem, valamint másodlagos költségviselő és költséghely szerinti megfigyelése esetén	136

6. fejezet – Eredménykimutatás

6.1. Az eredmény megjelenítésének, nyomon követésének és kommunikációjának célja és feladatai	139
6.2. Az eredmény tartalma	140
6.3. Eredménykategóriák.....	142
6.4. Az eredménykimutatás	144
6.41. Az eredmény összetevői	145
6.41.1. Az üzemi (üzleti) tevékenység hozamai és ráfordításai	145
6.41.11. Az értékesítési eredmény hozamai és ráfordításai	146
6.41.12. Az üzemi (üzleti) eredmény részét képező egyéb események hozamai és ráfordításai	150
6.41.2. A pénzügyi műveletek hozamai és ráfordításai	153
6.41.3. A rendkívüli események hozamai és ráfordításai	153
6.42. Az eredmény megjelenítésének eszköze (Eredménykimutatás).....	153
6.42.1. Az eredménykimutatások fajtái.....	154
6.42.2. Az eredménykimutatások tagolási rendszere	156
6.42.3. Az eredménykimutatások tartalma	156
6.5. Eredményváltozást előidéző gazdasági események hatásainak értelmezése és megjelenítése	164
6.51. Az üzemi (üzleti) eredményre ható gazdasági események értelmezése és megjelenítése	164
6.51.1. Az értékesítési eredményre ható gazdasági események értelmezése és megjelenítése	165
6.51.11. Forgalmi eljárásra épített értelmezés és megjelenítés	165
6.51.12. Az összköltség eljárásra alapozott értelmezés és megjelenítés	167

6.51.2. Az egyéb – üzemi (üzleti) – eredményre ható gazdasági események értelmezése és megjelenítése	170
6.52. A pénzügyi műveletek eredményére ható gazdasági események hatásainak értelmezése és megjelenítése	173
6.53. A rendkívüli eredményre ható gazdasági események hatásainak értelmezése és megjelenítése	176
6.54. Adózás előtti eredményt terhelő vagyonszerzések megjelenítése és értelmezése	179

7. fejezet – Könyvvizelés

7.1. A könyvvizelésről általában	181
7.11. A könyvvizelés fogalma, célja, feladatai	181
7.12. A könyvvizelés módszerei (fajtái)	183
7.13. A könyvvizelés területei	184
7.14. A könyvvizelés eszközei	186
7.14.1. A szintetikus (főkönyvi) számla	186
7.14.11. A szintetikus számlák fajtái	187
7.14.12. A szintetikus számlákra vonatkozó könyvelési alapszabályok	188
7.14.13. A szintetikus számlák rendje	191
7.14.2. Szintetikus napló	194
7.14.3. A könyvvizelés bizonylatai	195
7.14.31. A bizonylat fogalma, célja, tartalma	195
7.14.32. A számviteli bizonylatok fajtái	196
7.14.33. A bizonylatok feldolgozásának folyamata	197
7.14.4. Összesítő-ellenőrző kimutatások	198
7.15. A könyvvizelés folyamata	200
7.16. A könyvvizelésben jelentkező hibák javítása	203
7.2. A vagyonszerzések szintetikus elszámolása	204
7.21. A szintetikus számlák nyitása és a nyitást követő rendező tételek	205
7.21.1. A nyitás	205
7.21.11. A nyitás művelete az eszköz és forrás számlák egymással történő szembeállításával	205
7.21.12. A nyitás művelete Nyitómérleg számla alkalmazásával	208
7.21.2. Nyitást követő rendezések	209
7.21.21. A mérleg szerinti eredmény átrendezése	209
7.21.22. A befejezetlen termelés átrendezése	210
7.21.23. A tartós követelések és hosszú lejáratú kötelezettségek éven belül esedékes részének visszavezetése	210
7.22. A reálfolyamathoz kapcsolódó vagyonszerzések szintetikus elszámolása	211
7.22.1. A beszerzési folyamat vagyonszerzések szintetikus elszámolásai	211
7.22.2. Az átalakítási folyamat vagyonszerzések szintetikus elszámolása	215
7.22.21. Az átalakítási folyamat vagyonszerzések szintetikus elszámolása a költségek kizárólag költségnemenkénti megfigyelése esetén	215
7.22.22. Az átalakítási folyamat vagyonszerzések szintetikus elszámolása a költségek elsődleges költségviselő és költséghelyenkénti, valamint másodlagos költségnemenkénti megfigyelése esetén	221
7.22.3. Az értékesítési folyamat vagyonszerzések szintetikus elszámolása	228
7.22.31. Az értékesítési folyamat vagyonszerzések szintetikus elszámolása forgalmi eljárásra épülő eredménykimutatás választása esetén	229
7.22.32. Az értékesítési folyamat vagyonszerzések szintetikus elszámolása összköltség eljárásra épülő eredménykimutatás választása esetén	232
7.23. A pénzfolyamathoz kapcsolódó vagyonszerzések szintetikus elszámolása	234
7.23.1. A váltókkal kapcsolatos események szintetikus elszámolása	236
7.23.2. A szabad pénzeszközök hasznosításához kapcsolódó események szintetikus elszámolása	237
7.23.3. Pénzeszközök szerzéséhez kapcsolódó események szintetikus elszámolása	241
7.24. Alapításhoz és tőkeemeléshez kapcsolódó vagyonszerzések szintetikus elszámolása	243

7.24.1. Alapításhoz és tőkeemeléshez kapcsolódó pénzeszközök és apportált eszközök átvételének szintetikus elszámolása	243
7.24.2. Alapítás és tőkeemeléshez kapcsolódó pénzeszközök és apportált eszközök átadásának szintetikus elszámolása.....	244
7.25. Az egyéb vagyonomozgások szintetikus elszámolása	245
7.25.1. A térítés nélküli eszközátvétel és eszközátadás szintetikus elszámolása	246
7.25.2. Végleges (visszafizetés nélküli) pénzeszköz átvétel vagy átadás szintetikus elszámolása	247
7.25.3. Elengedett kötelezettségek és követelések szintetikus elszámolása	248
7.25.4. Az eszközök értékcorrekcióinak szintetikus elszámolása	249
7.25.41. A terven felüli értékcsökkenés leírásának és visszairásának szintetikus elszámolása	249
7.25.42. Az értékvesztés és az értékvesztés visszairásának szintetikus elszámolása	250
7.25.43. Eszközök többleteinek és hiányainak szintetikus elszámolása	252
7.25.44. Céltartalékok képzésének és feloldásának szintetikus elszámolása	253
7.26. A szintetikus számlák zárása és a zárást megelőző feladatok	253

Függelékek

Irodalom

ELŐSZÓ

A számvitel alapjainak ismeretanyaga a vagyon és a vagyonzalozásokat megjelenítő mérleg, eredménykimutatás(ok) és költségkimutatás(ok) leglényegesebb elemeinek megismertetésére fekteti a hangsúlyt. Célja az, hogy a hallgató (olvasó) a jegyzetből és a kapcsolódó példatárból valamint a feladatgyűjteményből szerzett ismeretek birtokában képes legyen mérlegben, eredménykimutatásban és költségkimutatásban gondolkodni. Ezeknek a kimutatásoknak – számviteli okmányoknak – az alapos ismerete lehetőséget teremt arra, hogy a hallgató a vagyonzalozásokat és azoknak a mérlegre és a költségkimutatásokra vagy eredménykimutatásokra gyakorolt hatását értelmezni tudja, és így képes legyen azokban megjeleníteni is.

A számvitel által értelmezésre és megjelenítésre kerülő vagyon elemei, és azok változásának lehetőségei igen széles skálán mozognak. Ezért az ismeretanyag nem törekszik – nem törekedhet – a vagyon és a vagyonzalozások teljeskörű átfogására. Ebből eredően az ismeretanyag nem foglalkozik olyan vagyonelemekkel és vagyonzalozásokkal, amelyek az ismeretanyag és a számvitel lényegének megértését nehezítenék. Ugyanakkor figyelembe veszi, hogy a hallgatók jelentős része a BSc képzés keretében kötelező jelleggel nem mélyítheti tovább számviteli ismereteit a Vezetői számvitel, a Pénzügyi számvitel és a Beszámoló elemzés tárgyak ismeretanyagának megismerésével. Ezért az egyszerűsítést komoly korlátok nehezítették. A probléma megoldására az ismeretanyag két részre való bontása, és külön Függelék elhelyezése teremtette meg a lehetőséget.

Az ismeretanyag első része ezért a realizációs elven nyugvó, és bekerülési áras értékelésnek prioritást biztosító bekerülési érték modellre épít. A számvitel értéktanának kibővítését pedig – betekintés jelleggel – a második rész tartalmazza.

Használó a helyzet a számvitelhez kapcsolódó tagolástan körében is. Az ismeretanyag első részében a mérleg, az eredménykimutatás és a költségkimutatások tagolása a Számviteli törvényhez és a gyakorlathoz képest jelentősen leegyszerűsítésre került. Ugyanakkor a Függelékben összevetésre kerülnek az ismeretanyagban és a Számviteli törvényben szereplő mérleg és eredménykimutatás képek.

A mérleg, a költség– és az eredménykimutatások a vállalkozásban zajló folyamatok – vagyonzalozásokon keresztül történő – visszatükrözését szolgálják. Aggregáltságukból eredően azonban azokba mélyebb betekintést nem nyújtanak. Ezért az ismeretanyag hetedik fejezete a könyvvizelési ismereteken keresztül kívánja a folyamatokkal történő ismerkedést lehetővé tenni. Ezzel egy időben arra is rá kíván mutatni, hogy a könyvvizelés a mérleg, a költség, valamint az eredménykimutatások kapcsolatai alapján értelmezett vagyonzalozások hatásai kerülnek a könyvvizelés speciális eszközein megjelenítésre és nyomon követésre. Az ismeretanyagban a könyvvizeléssel foglalkozó fejezete a pénzügy és számvitel szakos hallgatók részére teremt meg azt a lehetőséget, hogy számviteli ismereteik bővítése során megfelelő alapokkal rendelkezzenek az új ismeretek befogadására.

Az ismeretanyag első része képezi az előadások és a szemináriumok súlypontjait. Az ismeretanyag második része – amely még kidolgozás alatt áll – betekintést kíván nyújtani a számvitel kialakulásába, értéktanának bővítésébe, szabályozásába, a számviteli beszámoló körébe, valamint a számviteli adatok hasznosításának lehetőségébe. Ezek a témakörök jellegükből eredően a számvitel alapjainak ismeretanyagában nem kerülhettek elmélyítésre. Kibővítésükre és elmélyítésükre – akárcsak az első rész egyes fejezetei tekintetében – önálló tárgyak keretében kerül sor.

A számvitel alapjainak ismeretanyaga egyrészt az egyetem korábbi jegyzeteire – Könyvvizelés, Mérlegtan – épít, másrészt azokra az oktatás során szerzett tapasztalatokra, amelyeket a Vezetői Számvitel és a Pénzügyi Számvitel Tanszék oktatói szereztek több éves oktató és kutató munkájuk során, és amelyeket megosztottak a szerzőkkel, illetve a szerzővel.*

Mindemellett külön köszönettel tartozunk annak a kisebb csoportnak – Dobákné Psenák Angéla, Gyenge Magdolna, Joó Ágnes, Pavlik Livia –, akik észrevételeikkel, tanácsaikkal és kritikájukkal, egyben biztatásukkal segítették a jegyzet megírását.

Budapest, 2009. március

A szerzők

---

*Az ismeretanyag II. részének szerzői: Baricz Rezső, Bosnyák, János, Lukács János